

FOKUS: KRIG I EUROPA:
HVOR BETYDELIG ENDRES EUROPEISK SIKKERHETSPOLITIKK?Polen og krigen i Ukraina:
Er stemningen i ferd med å snu?Jakub M. Godzimirski
Norsk utenrikspolitisk institutt, Norge

Sammendrag

Hovedmålet med denne artikkelen er å kartlegge hvordan den russiske invasjonen av Ukraina har påvirket polske holdninger og dermed polsk politikk. Artikkelen begynner med en grundig gjennomgang av polakkenes holdninger til Ukraina, ukrainere og krigen. Her analyseres det også hvorvidt polakkenes holdninger skiller seg fra holdninger i andre NATO- og EU-land. Denne analysen av holdninger er etterfulgt av en eklektisk analyse av tiltak polske styresmakter har satt i gang i respons til krigen basert på forskjellige forståelser av krefter som former internasjonale relasjoner med stor vekt lagt på forklaringer forankret i de realistiske, liberal-institusjonelle og konstruktivistiske forståelser av internasjonale relasjoner.

Nøkkelord: Polen · Ukraina · Russland · krig · EU · NATO · holdninger

Introduksjon

Hovedspørsmålet jeg søker å besvare i denne artikkelen er hvordan den russiske invasjonen av Ukraina har påvirket polsk politikk og polske holdninger til Ukraina. Det er flere grunner til at det er viktig å stille et slikt spørsmål. Polen er det landet som, ved siden av Ukraina og Russland, kanskje er mest påvirket og berørt av den

---

Kontaktinformasjon: Jakub M. Godzimirski, e-post: jmg@nupi.no

©2024 Jakub M. Godzimirski. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.
Citation: Godzimirski, J. M. (2024). *Polen og krigen i Ukraina: Er stemningen i ferd med å snu?* *Internasjonal Politikk*, 82(3/4), 351-370. <http://doi.org/10.23865/intpol.v82.6730>

russiske invasjonen. Det handler ikke bare om geografisk nærhet til konfliktområdet men også om polske historiske erfaringer med Russland og Ukraina. Polen spiller en viktig rolle som et område som brukes til å forsyne Ukraina med vestlige våpen. Også den massive strømmen av ukrainske krigsflyktninger som har kommet til Polen har bidratt til at denne konflikten har tatt en sentral plass i den polske debatten og påvirker polske valg. Måten Polen håndterer denne konflikten påvirker ikke bare relasjoner med Ukraina og Russland, men også Polens relasjoner med andre EU- og NATO-medlemmer. Denne krigen har også bidratt til at Polen har valgt å styrke sine militære kapabiliteter, noe som vil gi Polen mer tyngde i Europa og i alliansen. Men etter nesten tre år med krigen er stemningen i Polen i ferd med å snu. Det er fortsatt mye støtte til å hjelpe den ukrainske staten som kjemper en overlevelseskrig mot Russland, men støtten til ukrainske flyktninger i Polen er dalende. Denne artikkelen prøver å finne ut hva som er årsaken til denne utviklingen.

Spørsmålet om hvordan krigen i Ukraina påvirker polsk politikk kan besvares på forskjellige måter. Her velger jeg å starte med en kartlegging av hvordan krigen har påvirket polakkenes holdninger til Ukraina og ukrainere. Dette gjøres ved å analysere et sett med meningsmålinger gjennomført i Polen mellom 2022 og 2024. Denne artikkelen handler også om hvordan relasjoner mellom flere land påvirkes av den pågående krigen i Ukraina. I den andre delen ser jeg derfor på hvordan denne påvirkningen kan tolkes gjennom tre dominerende epistemologiske tilnærminger til forståelse av krefter som former internasjonale relasjoner. Krigen er et sammensatt fenomen, og jeg velger derfor det som mange vil beskrive som en eklektisk tilnærming til tolkning av hvordan den har påvirket polsk politikk, polske holdninger og Polens relasjoner til andre land. Her følger jeg Sil og Katzensteins anbefaling om å anvende en eklektisk tilnærming til tolkningen av internasjonale relasjoner (Lake, 2013; Sil & Katzenstein, 2010a, 2010b). I tillegg lar jeg meg også inspirere av Polianski som har nylig brukt en slik tilnærming for å få presentert en mer nyansert forståelse av drivkrefter i russisk utenriks- og sikkerhetspolitikk (Polianskii, 2024). En slik eklektisk tilnærming bidrar til å belyse et analysert fenomen – i dette tilfellet hvordan krigen i Ukraina påvirker polsk politikk – fra forskjellige teoretiske perspektiver, noe som gir en mer komplett og nyansert forståelse av analyserte fenomener. Som denne analysen forhåpentligvis vil vise påvirker krigen ikke kun polakkenes forståelse av maktrelasjoner og sikkerhet og dermed polakkenes forhold til NATO som Polens sikkerhet er forankret i. Den påvirker også polakkenes forhold til EU, den viktigste liberale institusjonen Polen er et medlem av. Men også identitets-relaterte forhold gjør seg veldig tydelig gjeldende i denne krigskonteksten. Jeg mener derfor at det er viktig å tilnærme seg tolkningen av dette analyserte fenomenet fra forskjellige teoretiske perspektiver – realisme som fokuserer på makt og sikkerhet; liberalisme som ser på rollen liberale institusjoner og ideer spiller i internasjonale relasjoner; og konstruktivismen som fokuserer blant annet på identitets-relaterte forhold (Jackson et al., 2019; Lawson, 2015).

Realister mener at internasjonale relasjoner er et evig pågående nullsumspill hvis utfall påvirkes av strukturelle maktfaktorer, søken etter sikkerhet som er det viktigste stater er opptatt av, og makt som forstås som statenes evne til å maksimere egen sikkerhet, ofte på bekostning av andre. Ifølge liberale institusjonaliser skal internasjonale relasjoner forstås som et vinn-vinn-spill hvor økonomisk og samfunnsmessig samspill er viktigere enn rent sikkerhetsmessige interesser. I en konstruktivistisk tilnærming til internasjonale relasjoner legges det vekt på hvordan normer, ideer og identiteter påvirker måten stater og andre aktorer forholder seg til hverandre. Jeg mener at disse tre tolkninger gjør seg også i en stor grad gjeldende når man prøver å forstå hvordan krigen har påvirket polsk politikk, noe jeg skal komme tilbake til etter å ha presentert hvordan krigen har påvirket polakkenes holdninger til Ukraina, krigen og internasjonale institusjoner som skal sikre Polens sikkerhet.

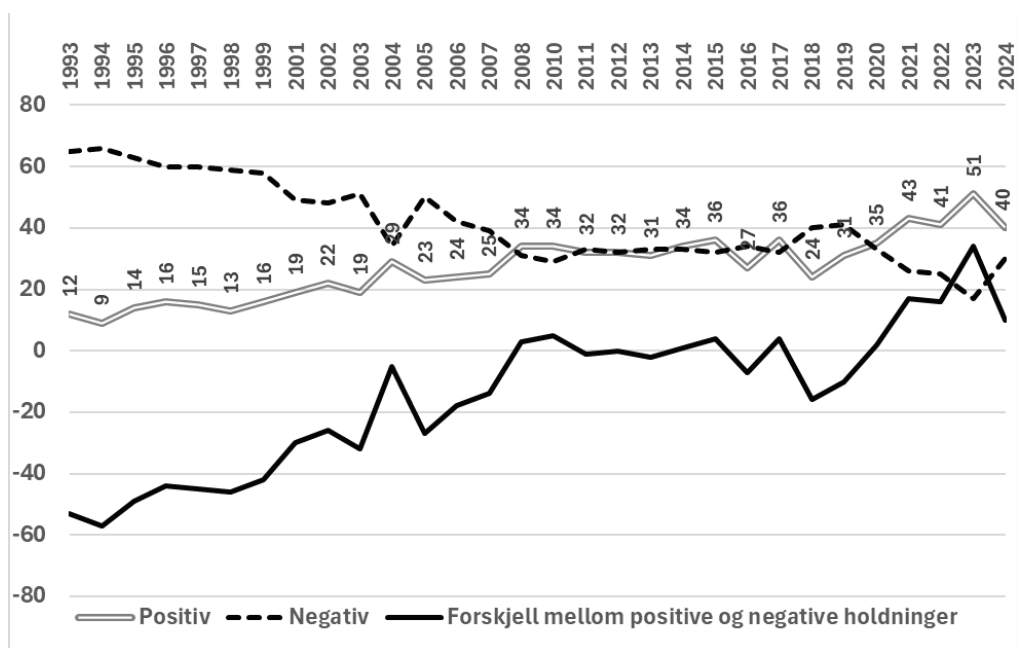
Hva mener polakker om Ukraina, ukrainere og krigen?

Holdninger til Ukraina og ukrainere

Polakkenes holdninger til Ukraina og ukrainere påvirkes i veldig stor grad av tre faktorer. Den første er en felles og ikke helt uproblematisk historie og det faktum at Polen og Ukraina var involvert i kamp om samme territorier med ofte blodige konsekvenser. Begge land var også en del av østblokken, og da det sovjetiske prosjektet kollapset i 1991 var Ukraina faktisk i en bedre posisjon – i hvert fall økonomisk – til å klare seg best av de to. Etter mer enn 30 år med mer og mindre vellykkede reformer viste det seg allikevel at Polen har klart seg mye bedre og det har bidratt til at mange i Polen – og ellers – så på det ukrainske statsprosjektet som en fiasko.

Den andre faktoren som påvirker holdninger er personlige erfaringer fra kontakter med Ukraina og ukrainere, som heller ikke er helt problemfrie (Konieczna-Salamatin & Stryjek, 2023). Den tredje faktoren er dramatiske hendelser som har bidratt til å modifisere inngrodd holdninger og oppfatninger. Oransjerevolusjonen i 2004, Euromaidan i 2014 og ikke minst den russiske invasjonen av Ukraina i 2022 har bidratt til at polakker ser på Ukraina og ukrainere på en ny måte.

I en studie av polsk-ukrainske relasjoner konkluderes det med at krigen og andre dramatiske hendelser har påvirket polakkenes oppfatninger av Ukraina og ukrainere (Konieczna-Salamatin & Stryjek, 2023). Det henvises til resultater av en spørreundersøkelse gjennomført av CBOS, det ledende polske meningsmålingsinstituttet, som kartlegger polakkenes holdninger til forskjellige nasjoner (CBOS, 2024d). Denne studien presenterer data om disse holdninger som går tilbake til 1993 og det er veldig tydelig at holdninger til ukrainere er gjennom alle disse årene blitt mer positive, og at andelen av disse som er negative til ukrainere har gått ned. Som figur 1 viser har disse holdningene blitt påvirket av utviklingen i 2004 og i 2014 og i enda større grad av krigen i 2022.

Figur 1 Polakkenes holdninger til ukrainere 1993–2024 (data fra CBOS, 2024d)

CBOS-data viser at fire ganger så mange polakker viste positive holdninger til ukrainere i 2023 enn i 1993. Dette skyldes mest sannsynlig krigen og oppfatningen av millioner av ukrainske flyktninger som krigens ofre. Det er også sannsynlig at denne endringen henger sammen med måten ukrainere satte stopper for den russiske invasjonen, som overrasket veldig mange som i utgangspunktet var skeptiske til ukrainernes evne til å organisere seg.

Konieczna-Salamatin og Stryjek (2023) peker også på erfaringer knyttet til Oransjerevolusjon i 2004 og til Euromaidan i 2013–2014 som noe som forklarer den økte sympatien for ukrainere. De understreker at en økning i negative holdninger som også ble observerbar i denne perioden kan skyldes forsøk på å instrumentalisere den vanskelige polsk-ukrainske historien foretatt av den konservative Lov og rettferdighets-regjeringen som satt med makten fra 2015 til 2023. I en annen studie pekes det også på rollen personlige kontakter med ukrainere som kom til Polen som gjestearbeidere som en faktor som kan forklare denne økte sympatien (Konieczna-Salamatin, 2016).

Deler av skepsisen til ukrainere som nasjon kan også spores tilbake til åpningen i debatten om Volhynia-massakrer som ble gjennomført av ukrainske nasjonalister i 1943 og kostet omtrent 100 000 etniske polakker liv. På 1990-tallet var det fortsatt mange levende vitner til disse dramatiske hendelsene som prøvde å få satt dette på den politiske dagsorden etter den store politiske omveltningen i landet i 1989, og det kan være en del av forklaringen for disse negative holdningene.

Holdninger til krigen

Da krigen i Ukraina brøt ut i februar 2022 mente 85 prosent polakker at dette utgjorde en trussel mot Polens sikkerhet, men denne bekymringen avtok litt, og i juni 2022 var det 77 prosent som mente det samme (CBOS, 2022). Per juni 2024 var det fortsatt 78 prosent som delte denne oppfatningen.

Dette kan forklares ved å nevne at i april 2024 mente 59 prosent av polakker at et russisk angrep mot et NATO-land var sannsynlig, mens 32 prosent mente det motsatte. 14 prosent av de spurte i same undersøkelse sa at hvis Russland hadde gått til angrep på Polen ville de delta aktivt i kamphandlinger, 30 prosent ville støtte landets forsvar uten å engasjere seg direkte, 4 prosent hadde flyttet til et annet sted i Polen, 16 prosent hadde valgt å flytte til et annet land, mens 26 prosent hadde fortsatt å leve som før (CBOS, 2024b).

Utbruddet av krigen endret også polakkenes holdning til ideen om å gi ukrainere beskyttelse. I august 2015 mente 50 prosent polakker at ukrainere burde gis beskyttelse, og i juni 2018 vokste denne andelen til 56 prosent. I mars 2022, en måned etter den russiske invasjonen, mente derimot 94 prosent av polakker at ukrainske flyktninger burde gis ly i Polen, men støtten for denne ideen har endret seg siden. I juni 2024 var det kun 54 prosent som støttet ideen om å gi ukrainske flyktninger beskyttelse i Polen, mens hele 39 prosent mente det motsatte (CBOS, 2024c). I april 2022 svarte 63 prosent at de eller deres nærmeste var direkte involvert i å yte gratis hjelp til ukrainske flyktninger (CBOS, 2023b), men i april 2024 falt andelen til kun 39 prosent.

De same undersøkelsene avslørte også store forskjeller når det gjelder støtte til ukrainske flyktninger mellom velgere av forskjellige partier. 72 prosent av de som stemte på Borgerkoalisjon og Venstre støttet denne ideen, mens det var kun 55 prosent av disse som stemte på Lov og rettferdighet og 42 prosent av disse som stemte på Konfederasjon som mente det samme.

Holdninger til krigen i Polen og NATO og EU

Polen ble med i NATO i 1999 og i EU i 2004. Polen prøver å påvirke og påvirkes av politiske valg i forhold til denne krigen tatt av både NATO og EU, og det er derfor viktig å kartlegge i hvilken grad polske holdninger til krigen skiller seg fra holdninger i NATO og EU.

NATO har siden 2022 gjennomført fem spørreundersøkelser for å få kartlagt blant annet holdninger til krigen i Ukraina (NATO Public Diplomacy Division, 2022a, 2022b, 2023a, 2023b, 2024). Disse undersøkelsene brukes for å få kartlagt gapet mellom hva NATO som helhet mener om krigen i Ukraina og hvordan Polen og polakker forholder seg til samme spørsmål.

Det er tre spørsmål direkte relatert til krigen i Ukraina som NATO Public Division stilte i disse spørreundersøkelser pluss et spørsmål relatert til nasjonale medias dekning av denne krigen som vi mener ikke handler direkte om krigen i Ukraina. Ikke alle tre spørsmål ble stilt i alle spørreundersøkelser, men vi har

brukt dette lille datasettet for å få kartlagt gapet mellom NATO generelt og polske holdninger.

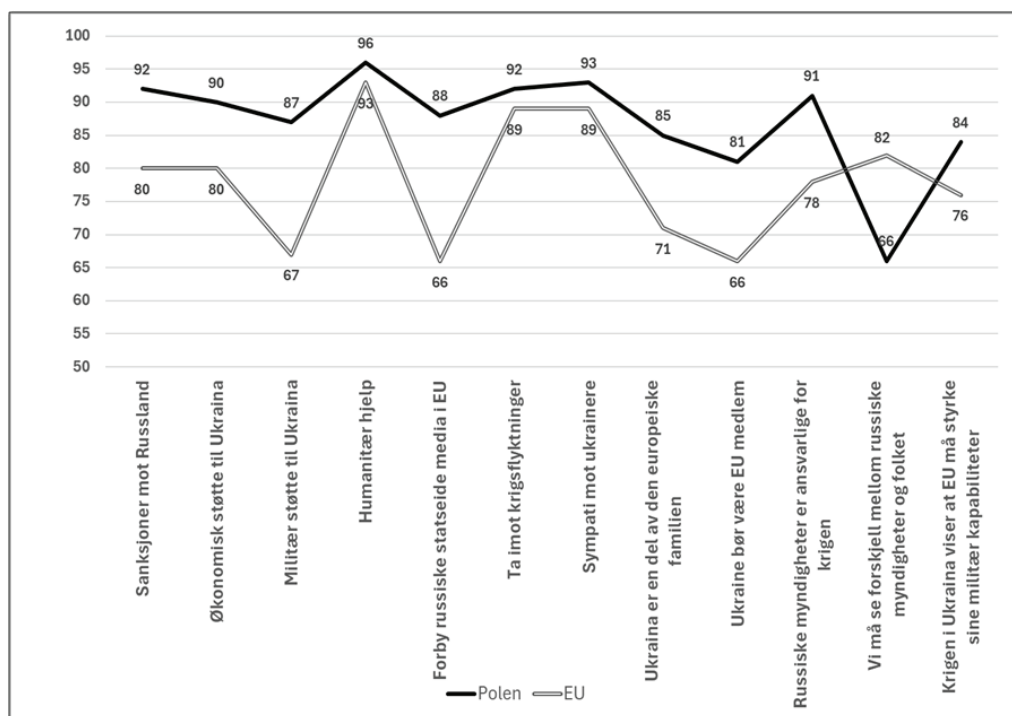
Disse tre spørsmålene handlet om hvorvidt krigen i Ukraina utgjør en trussel mot sikkerheten til landet, om man skal frykte at krigen kunne komme til NATO og hvorvidt man skal fortsette å gi støtte til Ukraina. Her er en kort oppsummering av resultatene.

Når det gjaldt spørsmål om krigen som sikkerhetspolitisk utfordring var gapet mellom polske og NATO svar det dypeste. I alle fem undersøkelser svarte mer enn 80 prosent polakker at krigen utgjorde en stor fare for landets sikkerhet (83, 84, 84, 86 og 86 prosent) mens tall for hele NATO viste mye lavere nivåer for bekymring og har aldri vært høyere enn 68 prosent (i tidlig undersøkelse i 2022). Gapet mellom polske og NATO-svar var lavest tidlig i 2022 (15 prosent) og så vokste det til 24 prosent i den siste undersøkelsen gjennomført før NATO-toppmøtet i Washington i juli 2024. I fire av fem undersøkelser viste polakker mest bekymring for sin egen sikkerhet av alle NATO-land, kun i undersøkelse fra slutten av 2022 var albanere mer bekymret for sikkerhet enn polakker.

Spørsmålet om mulig krig i NATO ble stilt i tre av fem refererte undersøkelser. Situasjonen her var slik at Polen var blant de NATO-land som var minst bekymret for krig i NATO – var nummer 28, 29 og 30 blant alle NATO-land. Polske svar skilte seg fra i hele NATO med 15 prosent (juni 2022), 23 prosent (juni 2023) og 10 prosent (juni 2024). De land som var mest bekymret for en mulig krig var Portugal (2022 og 2024) og Spania i 2023.

Og så ble det i fire av fem undersøkelser stilt spørsmål om man skulle fortsette å gi hjelp til Ukraina. Her var gapet mellom Polen og NATO minst – ikke mer enn 4 prosent i 2022 og 2023, men vokste til 9 prosent i spørreundersøkelse fra juni 2024. Det som var litt overraskende er at når det gjelder støtte til Ukraina plasserte Polen seg nesten på midten blant alle NATO-land – nummer 10 i 2022, 15 og 16 i 2023 og 14 i 2024.

Når det gjelder gap i holdninger mellom Polen og EU generelt kan man støtte seg på forskjellige meningsmålinger gjennomført av EU i denne perioden. Figur 2 viser hvordan polakker og folk i EU generelt svarte på en rekke spørsmål i den første Eurobarometer-meningsmålingen om krigen i Ukraina i mai 2022 (European Commission, 2022). Gapet mellom polske og EU-svar var ikke så stort – generelt sett var polakkene litt mer positive til innføring av forskjellige tiltak og til Ukraina enn folk i EU generelt, men det var også noen viktige forskjeller. 80 prosent polakker ville gi Ukraina militær støtte mot 60 prosent i EU generelt. 88 prosent polakker mente at man burde innføre forbud mot russiske statseide medier, mot kun 66 prosent i EU. 14 prosent fler polakker sammenliknet med EU generelt mente at Ukraina er en del av den europeiske familien, og det også var et gap på 15 prosent mellom polakker som mente at Ukraina bør tilbys medlemskap i EU og EU generelt. Det var samtidig langt flere i EU generelt enn i Polen som mente at man må se en forskjell mellom russiske myndigheter og det russiske folket.

Figur 2. Holdninger til Ukraina-krigen – forskjeller mellom polakker og EU generelt (data fra European Commission, 2022).

Mange av spørsmålene som ble stilt i den første Flash Eurobarometer-undersøkelsen ble stilt igjen i standard Eurobarometer-undersøkelser. Den siste som ble publisert våren 2024 viser at det fortsatt er noen forholdsvis store gap mellom holdninger i Polen og EU generelt (European Commission, 2024). Det er små gap når folk er spurt om humanitær hjelp eller om å gi flyktninger adgang til EU – både i Polen og i EU støttes det av mer enn 80 prosent av de spurte. Men gapet vokser når det gjelder andre spørsmål relatert til krigen i Ukraina. 89 prosent polakker støtter innføring av økonomiske sanksjoner mot Russland, men kun 72 prosent er positive i EU. 79 prosent av polakker støtter innkjøp og leveranse av våpen til Ukraina mot 60 prosent i EU. 73 prosent polakker mener at Ukraina bør gis EU-kandidatstatus, men denne ideen støttes av 60 prosent av folk i EU. Til slutt, 77 prosent polakker mener at EU bør gi økonomisk hjelp til Ukraina, et tiltak som støttes av 70 prosent av spurte i EU generelt.

En undersøkelse gjennomført av ECFR i 2024 gir også noen svar på spørsmål om hvordan polske holdninger skiller seg fra holdninger i andre europeiske land (Krastev & Leonard, 2024). Denne undersøkelsen ble gjennomført i 15 land: Bulgaria, Tsjekkia, Estland, Frankrike, Tyskland, Storbritannia, Hellas, Italia, Polen, Portugal, Nederland, Spania, Sverige og Ukraina.

Femten prosent polakker mente at det var meget sannsynlig at Russland kommer til å angripe et annet europeisk land mens 35 prosent mente at det var ganske sannsynlig. Kun portugisere var mer pessimistiske her og folk i Bulgaria var minst bekymret. Fem prosent polakker mente at det var meget sannsynlig at NATO skal gå til krig mot Russland, 21 prosent mente at det var sannsynlig, mens 12 prosent mente at det var helt usannsynlig og 39 prosent at det var lite sannsynlig. Nederlandere var de mest pessimistiske, da bortimot 43 prosent mente at det var meget sannsynlig (10 prosent) eller veldig sannsynlig (33 prosent) at NATO skal involveres i krigen og det var alt i alt syv land hvor mer folk enn i Polen mente at det var veldig sannsynlig, mens folk i Bulgaria var minst bekymret for det.

51 prosent av polakker mener at EU spilte enten meget positiv (9 prosent) eller ganske positiv (42 prosent) rolle i konflikten i Ukraina – kun i Estland og Ukraina var andelen av positive svar på de to spørsmål høyere.

66 prosent polakker mente at det var en god ide å øke våpenforsyninger til Ukraina mens 18 prosent mente at det var en dårlig ide. Kun i Estland var andelen av positive svar høyere enn i Polen mens folk i Bulgaria, Hellas og Italia var mest negative.

50 prosent polakker mente at det var en god ide å gi Ukraine mer våpen slik at de kunne ta tilbake territorier okkupert av Russland, mens 26 prosent mente at man burde presse Ukraina til å innlede forhandlinger med Russland. Sverige og Estland hadde flere som støttet ideen om økt støtte til Ukraina, mens i Italia, Hellas og Bulgaria var det kun 17–18 prosent som støttet denne ideen og i Frankrike, Tyskland, Sveits og Tsjekkia var det flere som ville presse Ukraina til forhandlinger enn gi Ukraina mer støtte.

69 prosent av polakker var klart imot å sende polske styrker til Ukraina og 14 prosent mente det motsatte, at Polen burde åpne for at polske styrker deltar i krigen. Både i Nederland, Sveits, Tyskland, Italia, Bulgaria og Hellas var andelen av disse som ikke var villig til å involvere nasjonale styrker i Ukraina høyere enn i Polen, mens i Sverige, Estland, Portugal og Storbritannia var det færre enn i Polen som mente det samme.

Polakker var de ivrigste blant alle spurte til å øke investeringer i forsvar som følge av denne krigen. 53 prosent sa at det var riktig vei å gå og andelen av disse som mente det samme var lavere i alle undersøkte land – lavest i Italia, hvor kun 9 prosent støttet dette.

48 prosent polakker mente at det var en god ide å få Ukraina inn i EU, 31 prosent mente det motsatte. Det var mer støtte for dette i Portugal, Estland, Sverige og Spania og mindre i Nederland, Italia, Hellas, Tsjekkia, Frankrike, Tyskland og Bulgaria.

Blant polakker som svarte ja på spørsmålet om ukrainsk medlemskap i EU mente 22 prosent at Ukraina er kulturelt en del av Europa, 29 prosent mente at det ville bidra til å gjøre slutt på krigen, mens 18 prosent mente at det ville gjøre Europa mer sikker. Argumentet om Ukraina som en del av Europa ble støttet av langt flere i alle andre undersøkte land og i Portugal var på samme nivå som i Polen. I seks

av de undersøkte landene stod argumentet om at EU-medlemskap ville bidra til å avslutte krigen sterkere enn i Polen, men det polske argumentet om at dette vil styrke Europas sikkerhet fikk veldig lite gehør i andre undersøkte land.

Blant de som mente at det var en dårlig ide mente 26 prosent at Ukraina var for korrupt, en opinion som ble delt av 44 prosent i Tsjekkia og 41 prosent i Estland. 18 prosent polakker mente at den økonomiske kostnaden hadde vært for stor, en holdning delt av mange andre. 15 prosent polakker mente at det ville gjøre EU mindre sikker og den samme andelen mente at det ville ha negative konsekvenser for Polen.

Resultater av meningsmålinger som avslører mer og mindre utbredte holdninger til Ukraina, ukrainere og krigen påvirker i en viss grad resultater av politiske valg i Polen og kanskje i enda større grad valg tatt av den politiske makteliten i Polen. Det er lite som tyder på at holdninger til Ukraina-krigen var den viktigste årsaken til at et flertall av polske velgere valgte å stemme mot Lov og rettferdighet ved valget i oktober 2023, og som har resultert i at en ny maktkonstellasjon har overtatt ansvaret for utformingen av polsk politikk. Men holdninger til krigen i Ukraina spiller fortsatt en viktig rolle i utformingen av polsk sikkerhet og utenrikspolitikk. Som det skal gjøres rede for i neste seksjon påvirker krigen i Ukraina polakkenes holdninger til NATO, EU, Ukraina og ukrainere, og dermed også polsk politikk mer generelt.

Realisme *alla polacca* – sikkerheten og NATO er viktigst

Den russiske invasjonen av et naboland 24. februar 2022 sendte sjokkbølger gjennom hele Europa. Polen har den nest lengste grensen mot Ukraina av alle EU- og NATO-land (542 km), en grense på 416 km mot Belarus, som er Russlands viktigste støttespiller under denne invasjonen, og en 210 km lang grense mot Russland i Kaliningrad-området. En russisk invasjon av Ukraina og usikkerheten angående Russlands intensjoner og kapabiliteter har vekket veldig sterke følelser og ikke minst historiske minner i Polen, som gjennom sin lange historie har opplevd mange konflikter med sin store nabo i øst. Russland var også sammen med Prøyssen og det habsburgske Østerrike en av de tre stormakter som bidro til å fjerne Polen fra Europas politiske kart mellom 1795 og 1918. Russland/Sovjetunionen bidro til Polens fjerde deling etter at Ribbentrop-Molotov-pakten banet vei for den store krigen i Europa i september 1939. Denne krigen resulterte ikke bare i at Polen mistet nesten 20 prosent av sin befolkning og landet krympet fra 389 700 til 312 000 kvadratkilometer mellom 1939 og 1945, men også i at landet mistet sin suverenitet fram til 1989.

Russland som en aktør og faktor i polsk utenriks- og sikkerhetspolitikk
Polens og polakkenes forhold til både Ukraina og Russland påvirkes i stor grad av felles og dramatisk historie med mange skjebnesvangre og ofte blodige dreininger. I 1610 okkuperte polske styrker Moskva, men ble jaget vekk i 1612, og dette feires i dag i Russland som en av deres viktigste historiske bragder. Fram til 1654 var

store deler av dagens Ukraina lagt under det polsk-litauiske herredømmet, men så bestemte ukrainske kosakker seg for å søke støtte og beskyttelse hos den russiske tsaren, noe som påvirket både Ukrainas, Polens og Russlands historie. I 1683 reddet Polen Europa da en koalisjon ledet av den polske kongen Jan III Sobieski stoppet det tyrkiske felttoget ved Wien. Kun 34 år senere, i 1717, ble Polens skjebne som suveren stat beseglet da den polske tause Sejmen ble tvunget til å gi den russiske tsaren Peter den store rett til å blande seg i Polens indre anliggende (Muzeum Historii Polski, u.å.). I 1795 ble Polen fjernet fra Europas kart. Russland betraktes derfor, i tillegg til Tyskland, som Polen også har hatt et vanskelig og dramatisk forhold til, som den historisk viktigste mulige eksistensielle trussel. Forholdet til Russland er derfor i veldig stor grad sikkerhetisert (for mer om sikkerhetisering se Buzan et al., 1998) noe som gjør at i den offentlige debatten er Russland betraktet som en aktør som utgjør en eksistensiell trussel mot Polen. Med den dramatiske historien i bagasjen var det derfor ikke uforståelig at polakker var blant de europeerne som var mest bekymret for sin skjebne etter at Putin sendte sine stridsvogner over grensen denne februar natten. Det betød også at polske styresmakter mente at for å håndtere denne fornyede eksistensielle trusselen, måtte man iverksette flere ekstraordinære tiltak.

Forholdet til Russland har vært en definerende og dimensjonerende faktor i utformingen av den polske sikkerhets-, forsvars- og utenrikspolitikken etter 1989. Det var også den viktigste grunnen til at Polen har satset på en tilnærming til og medlemskap i både NATO og EU som den beste måten å permanent komme seg unna fra den russiske innflytelsessfæren. Målet om NATO-medlemskap ble oppnådd i 1999, mens Den europeiske unionen åpnet sine dører for Polen i 2004. Hovedmålet med det polske NATO-medlemskapet var å få beskyttelse mot en mulig russisk revansjisme ved å styrke landets avskrekkingsevne i samarbeid med sine allierte, først og fremst USA som etter Sovjetunionens sammenbrudd og før Kinas raske vekst fikk en nærmest hegemonisk posisjon i det internasjonale systemet. Dette amerikanske og vestlige kvasihegemoniet sikret det som i etterpåklokskapens navn omtales som den lange freden i Europa, og det var grunnen til at sjokket forårsaket av den russiske invasjonen var så dypt både i Polen og ellers i Europa.

Etter den russiske invasjonen kunne man med andre ord ikke ignorere sikkerhetspolitiske konsekvenser av det russiske inntoget. Sikkerhet dominerte også den polske politiske agendaen og var et av de få områdene hvor man fikk på plass noe som liknet på en politisk konsensus i et land som opplevde veldig sterk polarisering, selv om deler av utenrikspolitikk og særlig forholdet til Russland, Tyskland og EU var også gjenstand for politisk instrumentalisering (Kotras, 2024; Marczewski, 2024b).

Polen, NATO og krigen

I mars 2024 feiret Polen sine 25 år i NATO. NATO er blant de institusjonene polakker har mest tillit til. Krigen ser ut til å bidra til å øke denne tilliten til NATO. Mens 70 prosent polakker ga uttrykk for tillit til NATO i februar 2022, økte denne andelen til 81 prosent i april 2024 (CBOS, 2024e). I februar 2024 mente 60

prosent polakker at medlemskap i NATO hadde historisk betydning for Polen, og 34 prosent sa at det var viktig. Det betyr at 94 prosent polakker betrakter NATO-medlemskapet som noe som har endret Polens situasjon i en stor grad. I mars 2022 støttet 92 prosent av polakker medlemskap i NATO, og den høye støtten holdt seg til februar 2024, da 90 prosent sa det samme. 74 prosent polakker mente samtidig at NATO-medlemskap sikret Polens uavhengighet. 82 prosent polakker sa også at medlemskap i NATO sikrer landets sikkerhet og fred, mens 10 prosent varslet at dette kan resultere i Polens deltagelse i væpnede konflikter. 79 prosent polakker mente også at man kunne stole på NATOs sikkerhetsgarantier, mens 16 prosent var skeptiske. Samtidig mente 83 prosent av de spurte at Polen burde tillate utplassering av andre lands væpnede styrker i landet, en betydelig økning fra 2014, da kun 57 prosent mente det samme.

I mars 2023 ble polakker blant annet spurt om hva de tenkte om hvordan andre NATO-land har forholdt seg til krigen i Ukraina. 90 prosent svarte at Polen handlet riktig, 82 prosent sa det samme om USA og 65 prosent om Storbritannia. Kun 24 prosent mente at Frankrike gjorde det riktig, og 22 prosent beskrev Tysklands bidrag på samme måte. Samtidig mente 54 prosent at Ungarn opptreden var kritikkverdig, og 43 prosent ytret samme mening om Tysklands innsats (CBOS, 2023a).

I april 2024 svarte 39 prosent av polakker at NATO handlet for forsiktig i forhold til krigen i Ukraina, 37 prosent mente at NATO handlet riktig og kun 14 prosent mente at NATO spilte en altfor aktiv rolle i konflikten. 57 prosent mente at i løpet av 3 til 8 år Russland kan angripe ett av NATO land mens 32 prosent mente at dette var usannsynlig.

Tre tiltak: styrke NATO-samhold, styrke Polens forsvarsevne og hjelpe Ukraina

For å styrke Polens sikkerhet i den nye situasjonen satset den polske makteliten på tre løsninger og fikk mye støtte for det fra den polske befolkningen, som betraktet den russiske aggresjon som noe som måtte møtes med kraftige mottiltak.

Først og allerede etter 2014 opptrappingen av konflikten i Ukraina satset Polen på styrkingen av NATOs samhold og evne til å komme Polen og andre land i regionen til unnsetning hvis en artikkel 5-type trussel skulle dukke opp. NATOs toppmøte i Warszawa i 2016 var et viktig krafttak i så måte og siden har Polen og andre land langs NATOs østlige flanke vært viktige pådrivere av NATOs nye politikk overfor Russland. For første gang siden slutten av den kalde krigen utformet NATO seriøse og realistiske forsvarsplaner for nye medlemmer og satset på mer permanent og synlig tilstedeværelse i de mest utsatte NATO-landene (Michta, 2019; Palczewska, 2021; Paszewski, 2016; Rodkiewicz, 2017; Zaborowski, 2018).

Polen spilte også en viktig og stort sett positiv rolle i håndteringen av det som etter hvert omtales som Trump-utfordringen, noe som kommer også til å prege situasjonen etter at Trump ble i november 2024 gjenvalgt som USAs president. Et viktig polsk bidrag her har vært Polens vilje og evne til å sette i gang med et omfattende opprustningsprogram som har imponert mange europeiske partnere,

og ikke minst Trump. Det fikk blant annet en meget positiv omtale i rapporten utarbeidet av den norske Forvarskommisjonen (NOU 2023: 14, s. 263) som skrev følgende:

Polen vil bli en stadig mer sentral aktør for Europas sikkerhet i årene som kommer. Landet er i ferd med å utvikle en av Europas største militære styrker og gjør betydelige anskaffelser i militært materiell. Polen har planer om et forsvarsbudsjett på minst 3 pst. og kanskje opp mot 5 pst. av BNP. Et forsvar med opp mot 1500 stridsvogner, 1000 kampvogner, 500 rakettartillerienheter og 300 000 soldater gjør at Polen også vil bli en helt sentral aktør i forsvaret av Sentral-Europa, Østersjøen og Baltikum.

Det forventes at gjennomføringen av disse ambisiøse planer vil resultere i at Polens – og dermed NATOs – forsvarsevne skal styrkes betydelig i området som er av stor betydning for hele østflanken og NATO generelt.

Behovet for å modernisere Polens væpnede styrker fikk enda mer oppmerksomhet og løft etter den russiske fullskala invasjonen av Ukraina i februar 2022. Det var flere grunner til det, men en av de viktigste var at Polen satset på å iverksette det tredje viktige tiltaket, nemlig å gi Ukraina støtte i deres kamp mot det russiske angrepet. Polske våpenlagre ble gjennomgått og alt av det materialet som Ukraina kunne bruke for å sette stopper for den russiske invasjon ble sendt til naboen. Dette inkluderte både sovjetprodusert utstyr og ammunisjon som Ukraina trengte og kunne lett bruke for å erstatte sine tap, som flere MIG-29-jagerfly, flere hundre stridsvogner og panservogner, artilleri og ammunisjon, men også mer moderne våpensystemer, som Krab-haubitser, Rosomak-panservogner, moderne droner eller mer avanserte luftvernssystemer.¹

Hvilken rolle for det liberale EU?

Generelt sett kan man si at polakker har stor tiltro til internasjonale organisasjoner Polen er et medlem av. I undersøkelser som måler polakkenes tillit til forskjellige aktører oppnår både NATO og EU større tillit enn den polske politiske klassen. I april 2024 svarte 81 prosent polakker at de hadde tillit til NATO og 55 prosent sa det samme om EU. I samme undersøkelse kun væpnede styrker i Polen hadde høyere tillit enn NATO, og mer polakker hadde tillit til EU enn til egen regjering, parlament, president, domstoler, media eller politiske partier (CBOS, 2024e).

Krigen, Polen og EU

Som det framgår av analysen i den forrige seksjonen spiller polsk medlemskap i NATO en sentral rolle i polakkenes tenkning om sikkerhet. EU derimot spiller en

---

¹ For en god oversikt over det polske bidraget se https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_military_aid_to_Ukraine_during_the_Russo-Ukrainian_War#P

viktig rolle som en organisasjon som hjelper polakker dekke andre typer behov og bidrar til å løse andre typer problemer av både økonomisk, samfunnsmessig og ikke minst normativ karakter. Forholdet til EU som organisasjon påvirkes også i stor grad av dette, og det forklarer også hvorfor tilliten til EU er lavere enn til NATO, som nesten alle i Polen oppfatter som en bærebjelke i landets sikkerhet.

Det at forholdet til EU er mer omstridt i Polen enn forholdet til NATO bekrefte av mange sosiologiske undersøkelser. En CBOS-undersøkelse fra april 2024 presenterer historiske data om støtte til polsk EU-medlemskap (CBOS, 2024a). Før Polen sluttet seg til EU i 2004 var det en del skepsis å spore, men siden 2007 har støtten til polsk medlemskap i EU holdt seg på et høyt nivå på over 80 prosent – med unntak av to år. I 2014 sank det til litt over 70 prosent og i 2024 til 77 prosent fra 92 prosent i 2022. Denne lavere oppslutningen om EU i 2024 kan sannsynligvis tilskrives en normativ konflikt mellom den polske konservative Lov og rettferdighet-regjeringen og EU-institusjoner som i veldig stor grad preget det polske ordskiftet i 2023 og 2024.

Dette gjenspeiles også i resultater av utspørring blant tilhengere av forskjellige partier som er presentert i samme CBOS-undersøkelse hvor det framgår at 98 prosent av Borgerplattform-velgere var positive til polsk medlemskap i EU, og mer enn 90 prosent av tilhengere av to andre regjeringspartier delte denne positive oppfatningen. Skepsisen til polsk EU-medlemskap var mye høyere blant opposisjonspartiene velgere – 63 prosent av Lov og rettferdighet-velgere var positive og 31 prosent var kritiske. Blant velgere som stemte på Konfederasjon var flertallet på 51 prosent negative og 38 prosent var for polsk medlemskap i EU. Disse resultatene viser ikke bare forskjellige holdninger til EU. Det er også et godt bevis på den sterke polariseringen av den polske politiske scenen der alt, bortsett kanskje fra det som har med nasjonal sikkerhet å gjøre (derfor høy oppslutning om og tillit til NATO hos alle velgere), er gjenstand for politisk krangel.

Flere analyser gjennomført i forkant av EU-valget i Polen i mai 2024 konkluderte med at et flertall av polakker støtter polsk medlemskap i EU, men at mange mener at EU har problemer med å håndtere utfordringer knyttet til innvandring og miljø. De fleste støttet også hjelp til krigsflyktninger fra Ukraina, men man noterte også økt skepsis til ytelse disse krigsflyktninger får i Polen. I disse undersøkelsene kom det også fram at 95 prosent av de spurte definerte sikkerhet som den viktigste saken i EU-valget (Marczewski, 2024a, 2024b).

Man kan anta at krigen i Ukraina – og kanskje andre faktorer – har påvirket polakkenes holdninger til EU. Ifølge en CBOS-undersøkelse gjennomført i april 2024 støttet 92 prosent polakker polsk medlemskap i EU (CBOS, 2024a), mens 5 prosent var imot i juni 2022. I mars 2024 sank støtten til polsk medlemskap i EU til 77 prosent, og 17 prosent mente at medlemskap var et dårlig valg. Samtidig mente 12 prosent av de spurte i en undersøkelse fra april 2024 at en av de positive sidene ved polsk medlemskap i EU var at det styrket landets sikkerhet overfor Russland – i 2019 var det kun 3 prosent som mente det samme.

I en ECFR-undersøkelse sa 31 prosent av polakker at krigen i Ukraina var den mest skjebnesvangre hendelsen de har opplevd i løpet av de siste ti år. Samtidig mente 49 prosent av disse at EU håndterte krisen i Ukraina dårlig eller veldig dårlig, mens en mindre andel på 42 prosent mente at EU håndterte krigen i Ukraina bra eller veldig bra (Kostrzewa, 2024). Til tross for dette mente 72 prosent i april at polsk medlemskap i EU har økt Polens sikkerhet, en betydelig økning fra 2005, da kun 51 prosent mente det samme (CBOS, 2024a; Konieczna-Salamatin, 2024).

Hva med identiteter, normer, og interesser?

Å være naboer i denne delen av Europa, som gjennom århundrer har vært preget av konflikter og blodsutgytelse, betyr at man har mange felles historier og historiske konflikter og uoverensstemmelser å forholde seg til (Snyder, 2010). Historien setter fortsatt sitt preg på relasjoner mellom Polen og Ukraina og mellom polakker og ukrainere (Balcer, 2023). Mye av polsk og ukrainsk historie er sammenvevet med russisk historie. Dette setter også sitt preg på dagens relasjoner i denne historiske trekanten og forklarer hvilke historiske minner den russiske invasjonen får frem i hele regionen. Det som gjør Russland viktig i denne sammenhengen er ikke bare at Russland siden Peter den stores tid har operert som den regionale stormakten, men også det at Russland har spilt en veldig viktig rolle som den viktigste «andre» i utformingen av både den polske og den ukrainske nasjonale identiteten (Nowak, 2016; Plochy, 2008).

Både Polens og Ukrainas identitet har vært preget av deres geografiske lokalisering mellom regionale stormakter. I tilfellet Polen var det naboskapet til Russland, Habsburg-Østerrike og Tyskland som har satt sitt preg på landet og polakkenes selvforståelse. I tilfellet Ukraina var det å bli klemte mellom det russiske imperiet, det polsk-litauiske samveldet og til dels det habsburgske imperiet som har satt sitt preg på landet og nasjonen.

Alle disse elementene er viktige hvis vi vil forstå hvordan krigen i Ukraina har påvirket polsk politikk og hvordan det polske samfunnet har reagert på den russiske aggresjonen.

Det var to viktige faktorer som hadde påvirket polsk-ukrainske relasjoner og reaksjoner før den store krigen som kom i februar 2022. Den første var en slags instrumentalisering av historie i nasjonale debatter i både Ukraina og Polen, særlig etter at den konservative Lov og rettferdighet-regjeringen kom til makten i 2015. Både polske og ukrainske politiske eliter har satset på å bruke den vanskelige felles historien til å øke sin oppslutning på hjemmebane (Kononczuk, 2018).

Den andre faktoren som også spilte en viktig rolle var det faktum at allerede før den store krigen var det omkring en million ukrainere som bodde og arbeidet i Polen, noe som gjorde at mange polakker hadde førstehåndserfaring med dem.

Historie som bakteppe

Det er fire historiske forhold som preger denne instrumentaliseringen. For det første handlet det om den lange felles historien som strakk seg over flere århundrer hvor polske makteliter spilte en dominerende politisk og økonomisk rolle i områder bebodd av historiske forfedre til dagens ukrainere. Polske adelige og magnater kontrollerte store deler av det som i dag er Ukraina mens ukrainere oppfattet seg selv som ofre og var utsatt for utnyttelse, noe som tolkes i dag som en slags polsk kolonialisme. Denne strukturelle konflikten fikk fortsette også etter at Polen i 1795 ble delt mellom sine tre mektige naboer (Beauvois, 2005). Den kom med ny styrke etter at Polen fikk tilbake sin uavhengighet i 1918. Ukrainere og polakker utkjempet mange blodige slag, men arbeidet også sammen mot det nye sovjetiske regimet som gjorde krav på de samme områdene. Dette resulterte i at deler av det som ukrainerne mente burde utgjøre kjernen i det uavhengige Ukraina ble i 1921 inkorporert i Polen, mens resten ble innlemmet i Sovjetunionen.

For det andre var det behandlingen den ukrainske minoriteten fikk i det uavhengige Polen mellom 1918 og 1939. Ukrainere var den største etniske minoriteten i Polen i mellomkrigstiden – ifølge polske offisielle tall var det i 1931 mer enn 4,4 millioner personer som oppga ukrainsk (og rutensk) som morsmål. Polske myndigheter førte en politikk som ikke bidro til å dempe polsk-ukrainske motsetningene, og noen ukrainere satset på en væpnet kamp mot det polske herredømmet.

For det tredje handlet det om hvordan polakker og ukrainere forholdt seg til hverandre under den sovjetiske og tyske okkupasjonen. Etter at Tyskland og Sovjetunionen gikk til angrep på Polen i september 1939 kom områder med ukrainsk flertall under sovjetisk kontroll, og både polakker og ukrainere ble utsatt for politisk forfølgelse av det sovjetiske regimet. I 1941 kom disse områdene under tysk okkupasjon, og konflikten mellom polakker og ukrainere blusset opp igjen. I 1943 gjennomførte ukrainske nasjonalistiske grupperinger en omfattende etnisk utrensning i områder som var under polsk kontroll mellom de to store krigene. Disse aksjonene, kjent som Volhynia-massakren, førte til at bortimot 100 000 etniske polakker mistet livet, og den polske motstandsbevegelsen gjennomførte en del gjengjeldelsesaksjoner rettet mot etniske ukrainere (Markowski, 2023; Motyka, 2011).

For det fjerde: Etter krigens slutt ble polske grenser flyttet lenger vest, men det bodde fortsatt mange ukrainere i områder under polsk kontroll. Noen av dem støttet den ukrainske væpnede kampen UPA førte mot de kommunistiske regimene i Polen og Sovjetunionen. I 1947 bestemte polske myndigheter seg for å tvangsflytte alle ukrainere som bodde i Polen til områder i nord og vest Polen i det som ble kjent som Operasjon Vistula (Motyka, 2011).

Det historiske fellesskapet

Felles historie oppfattes allikevel ikke kun som noe som deler, men også noe som knytter både landene og nasjonene tettere sammen, særlig når begge føler seg truet av den regionale russiske hegemonens handlinger. Måten polakker og ukrainere

reagerte på den russiske invasjonen i februar 2022 er et klart bevis på dette fellesskapet. Man kan si at det å ha en felles fiende kan bidra til at man kan legge sine egne historiske uoverensstemmelser bak seg for å konsentrere seg om å håndtere det som både polakker og ukrainere betrakter som en eksistensiell russisk trussel mot deres selvstendighet og identitet (Koniczna-Sałamatin & Stryjek, 2023).

Dette ble veldig synlig i den varme velkomsten millioner av ukrainere fikk etter krigens utbrudd i februar 2022 (Duszczyc & Kaczmarczyk, 2022; Lipiec-Karwowska, 2023). Ifølge meningsmålinger gjennomført i denne perioden sa for eksempel 63 prosent av de som ble spurt at de selv eller medlemmer av deres nærmeste familie var direkte involvert i å yte hjelp til ukrainske flyktninger (CBOS, 2023b). Samme spørreundersøkelse avslørte også at et overveldende flertall på 94 prosent av polakker støttet ideen om at ukrainske flyktninger må få den hjelpen de trenger når de kommer til Polen (CBOS, 2024c). Denne hjelpen hadde også en økonomisk dimensjon og kostnad (UNHCR, 2024).

Solidaritet og nærhet har sine grenser, men sikkerhet trumfer alt?

Økonomiske kostnader kombinert med en slags tretthet har etter hvert bidratt til at skepsisen økte blant mange polakker og polske myndigheter har begynt å innføre forskjellige tiltak for å håndtere denne situasjonen (Naranovich, 2024). Flere omfattende sosiologiske undersøkelser publisert nylig bekrefter disse tendensene (CBOS, 2024c; Marczewski, 2024a, 2024b; Staniszewski, 2024). Respondentene uttrykker i økende grad bekymring for at hjelpen som gis til ukrainere er for sjenerøs, for vidtrekkende eller til og med urettferdig. Det påstås at denne hjelpen kan være diskriminerende, ettersom polske borgere kan få begrenset tilgang til samme tjenester. Samtidig merkes det at støtten for å gi væpnet bistand til Ukraina fortsatt er høy. Disse to spørsmålene – bistand til flyktninger fra Ukraina og støtte til et land som fører en forsvarskrig – begynner i økende grad å bli oppfattet hver for seg.

Spørreundersøkelser avdekker også en tydelig og økende polarisering blant polske velgere når det gjelder disse to spørsmålene. Venstres (65 prosent) og Borgerplattform (64 prosent) velgere støtter den militære hjelpen til Ukraina i størst grad etterfulgt av velgere av Den tredje veien (56 prosent) og Lov og rettferdighet (54 prosent), men kun 40 prosent av tilhengere av Konføderasjonen mener det samme.

Tanken om å opprettholde den nåværende støtten til ukrainske flyktninger i Polen er mye mindre populær. Så mange som 62 prosent av respondentene støtter ideen om å redusere ytelsesnivået for dem. De mest kritiske er igjen Konføderasjonens velgere, der 83 prosent mener at dette burde endres, men disse endringer støttes også av et flertall på mer enn 60 prosent av velgerne fra alle andre partier representert i det polske parlamentet – Den tredje veien (63 prosent), Venstre (63 prosent), Lov og Rettferdighet (62 prosent) og Borgerplattform (61 prosent).

Økonomiske interesser og konflikter

Den russiske invasjonen av Ukraina har også påvirket Ukrainas evne til å eksportere sine jordbruksprodukter til tradisjonelle markeder i Afrika og Asia. Deler av den ukrainske jordbrukseksporten måtte omdirigeres. Polen, som har en lang grense med Ukraina, stilte sine transportnettverk til disposisjon, og mye av den ukrainske jordbrukseksporten skulle sendes til andre markeder via Polen og andre naboland (OSW, 2023). Det som skulle hjelpe Ukraina løse en av sine største krigsrelaterte utfordringer hadde allikevel også noen utilsiktede konsekvenser. Det viste seg at mye av ukrainsk hvete, mais og raps som skulle sendes videre via Polen faktisk havnet på det polske markedet. Dette fikk polske politikere, men først og fremst polske bønder, til å reagere.

I slutten av 2023 publiserte den polske riksrevisjonen en omfattende rapport om import av jordbruksprodukter fra Ukraina til Polen. Data som ble presentert viste det store omfanget og økningen av denne importen. Hveteimporten fra Ukraina til Polen økte 3100 tonn i 2021 til 533 000 tonn i 2022. Maisimporten fra Ukraina til Polen økte også fra 6200 tonn i 2021 til 1854 tonn i 2022, og importen av raps fra Ukraina utgjorde i 2021 86 000 tonn og gikk opp til 662 000 tonn i 2022 (NIK, 2023).

Dette problemet måtte løses i samarbeid mellom Polen, Ukraina og EU og har indirekte bidratt til økt skepsis i Polen mot Ukraina og EU. Dette ble også forsøkt politisert og instrumentalisert, men etter flere runder med forhandlinger og endringer i regelverket i både Polen, Ukraina og EU har man klart å få det ut av den politiske agendaen. En faktor som har bidratt til det er at Ukraina har klart å gjenåpne sine eksportruter i Svartehavet etter å ha drevet den russiske marinen «på flukt» og på denne måten redusere sin avhengighet av alternative eksportruter, inkludert gjennom Polen.

Konklusjon

Målet med denne korte artikkelen var å svare på spørsmål om hvordan den russiske invasjonen av Ukraina i 2022 har påvirket polsk politikk. Jeg valgte å kartlegge hvordan krigen ble møtt av både den polske befolkningen og den politiske makteliten. Hovedkonklusjon kan være at det har skjedd en tydelig sikkerhetisering av forholdet til Russland – noe som ikke er et nytt fenomen i polsk sammenheng, hvor Russland oppfattes historisk som en mulig eksistensiell trussel nesten uavhengig av Russlands relasjoner med andre stater. Dette har har å gjøre med både historiske erfaringer og strategisk asymmetri i relasjoner mellom disse to landene.

Til tross for noen historiske utfordringer knyttet til forholdet med Ukraina, og særlig det som omtales som Volhynia-massakren som noen miljøer i Polen velger å omtale som et folkemord begått av ukrainske nasjonalister, reagerte både det polske samfunnet og den polske makteliten på en overraskende unison måte. Ukrainske flyktninger fikk den hjelpen de trengte etter å ha krysset grensen, og Ukrainas

væpnede styrker fikk den hjelpen Polen kunne tilby et naboland i nød. Hjelpen til Ukraina og ukrainske flyktninger var i utgangspunktet ikke en gjenstand for politisk krangling. Konføderasjonen, som var det partiet som har prøvd å spille dette Ukraina-kortet til sin fordel, fikk begrenset oppslutning.

Men etter nesten tre år med krigen og de samfunnsmessige og økonomiske kostnadene den medfører er stemningen i Polen veldig tydelig i ferd med å snu. Støtten til ideen om å hjelpe Ukraina i krig mot Russland er fortsatt høy, men lavere enn for to år siden. Polen har på sin side vist både vilje og evne til å iverksette flere ekstraordinære tiltak for å håndtere den russiske utfordringen som oppfattes som en nesten eksistensiell trussel mot Polen. Det var derfor viktig for mange polakker og polske beslutningstagere å styrke Polens relasjoner med NATO, som de fleste håper vil komme Polen til unnsetning hvis det skulle være behov for det. Forholdet til EU ble også påvirket av krigen, og EU blir i stadig større grad oppfattet som en aktør som også kan bidra til å styrke Polens sikkerhet i den nye situasjonen.

Men støtten til ideen om at ukrainske flyktninger skal få en særbehandling i Polen som etter manges mening strider mot ideen om rettferdighet synes å ha allerede sprukket, og stadig færre polakker er villige til å hjelpe ukrainere i nød. Hvordan relasjonen mellom Polen og Ukraina og polakker og ukrainere kommer til å utvikle seg framover er avhengig av både krigens gang og av mange andre forhold, og det er derfor vanskelig å si noe om dette med sikkerhet. Men krigen har allerede bidratt til økt oppmerksomhet rundt sikkerhet og styrket Polens evne og vilje til å støtte opp om NATOs felles bidrag til å sikre fred i Europa og avskrekke det aggressive russiske regimet. Det er kanskje den viktigste umiddelbare effekten av denne krigen.

Om forfatteren

Jakub M. Godzimirski har arbeidet med russisk utenriks- og sikkerhetspolitikk på NUPI i over 20 år, med særlig vekt på energiressursers rolle i russisk strategi. I tillegg har han arbeidet med europeisk politikk og dennes påvirkning på utvikling i Sentral- og Øst-Europa, inkludert forholdet til Russland.

Referanser

- Balcer, A. (2023). *Polska pamięć historyczna i polityka wobec Ukrainy i Ukraińców*. Fundacja Batorego.
- Beauvois, D. (2005). *Trójkat ukraiński. Szlachta, carat i lud na Wołyniu, Podolu i Kijowszczyźnie 1793–1914*. UMCS Wydawnictwo.
- Buzan, B., Wæver, O. & Wilde, J. d. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner.
- CBOS. (2022). *Polacy w obliczu wojny na Ukrainie*. CBOS.
- CBOS. (2023a). *Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu*. CBOS.
- CBOS. (2023b). *Polacy wobec wojny na Ukrainie i ukraińskich uchodźców*. CBOS.
- CBOS. (2024a). *20 lat członkostwa Polski w UE*. I CBOS.
- CBOS. (2024b). *O wojnie w Ukrainie i ewentualnym rozszerzeniu konfliktu*. CBOS.
- CBOS. (2024c). *O wojnie w Ukrainie i sytuacji na wschodniej granicy*. CBOS.
- CBOS. (2024d). *Stosunek Polaków do innych narodów*. CBOS.
- CBOS. (2024e). *Zaufanie społeczne*. CBOS.

- Duszczyc, M. & Kaczmarczyk, P. (2022). The war in Ukraine and migration to Poland: Outlook and challenges. *Intereconomics*, 57(3). <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/3/article/the-war-in-ukraine-and-migration-to-poland-outlook-and-challenges.html>
- European Commission. (2022). *Flash EU barometer 506. EU response to the war in Ukraine. Poland*. <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=81745>
- European Commission. (2024). *Standard Eurobarometer 101. Spring 2024. Poland country sheet*. <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=92204>
- Jackson, R. H., Möller, J. & Sørensen, G. (2019). *Introduction to international relation : Theories and approaches* (7. utg.). Oxford University Press.
- Konieczna-Sałamatin, J. (2016). Kontakty polsko-ukraińskie a zmiany wzajemnego postrzegania Polaków i Ukraińców. *Państwo i Społeczeństwo*, (1), 75–96. <http://pis.ka.edu.pl/numery/panstwo-i-spolczenstwo-2016-nr1.pdf>
- Konieczna-Sałamatin, J. (2024). Polska i Polacy w Unii Europejskiej. I *Forum Idei*. Fundacja Batorego.
- Konieczna-Sałamatin, J. & Stryjek, T. (2023). Polacy i Ukraińcy 1989–2023: Dlaczego nadal uwikłani w przeszłość? I *Forum Idei*. Fundacja Batorego.
- Kononczuk, W. (2018, 23. mai). *The paradoxes of Polish-Ukrainian relations*. Wilson Center. <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/the-paradoxes-polish-ukrainian-relations>
- Kostrzewa, Z. (2024, 28. februar). *Not so fast: Why Polish public opinion could slow Warsaw's EU homecoming*. European Council on Foreign Relations. <https://ecfr.eu/article/not-so-fast-why-polish-public-opinion-could-slow-warsaws-eu-homecoming/>
- Kotras, M. (2024). Miłość, nienawiść oraz zdrowy rozsądek Narracje środowisk politycznych wokół Unii Europejskiej. I *Forum Idei*. Fundacja Batorego.
- Krastev, I. & Leonard, M. (2024). *The meaning of Sovereignty: Ukrainian and European views of Russia's war on Ukraine*. European Council on Foreign Relations. <https://ecfr.eu/wp-content/uploads/2024/07/The-meaning-of-sovereignty-Ukrainian-and-European-views-of-Russias-war-on-Ukraine-v2.pdf>
- Lake, D. A. (2013). Theory is dead, long live theory: The end of the great debates and the rise of eclecticism in international relations. *European Journal of International Relations*, 19(3), 567–587. <https://doi.org/10.1177/1354066113494330>
- Lawson, S. (2015). *Theories of international relations: Contending approaches to world politics*. Polity.
- Lipiec-Karwowska, M. (2023). Dealing with Ukrainian refugee crisis in Poland – an example of a wellfunctioning civil society in action. *Reality of Politics. Estimates – Comments – Forecasts*(2), 106–120. <https://doi.org/https://doi.org/10.15804/rop2023205>
- Marczewski, P. (2024a). Nadzieja zdemobilizowanych. Nastroje społeczne przed wyborami samorządowymi i europejskimi. I *Forum Idei*. Fundacja Batorego.
- Marczewski, P. (2024b). Niepewni Europejczycy w poszukiwaniu bezpieczeństwa. Nastroje w Polsce przed wyborami do Parlamentu Europejskiego. I *Forum Idei*. Fundacja Batorego.
- Markowski, D. (2023). *W cieniu Wólbynia. Antypolska akcja OUN i UPA w Galicji Wschodniej 1943–1945*. Wydawnictwo Literackie.
- Michta, C. (2019). *Poland's role in securing NATO's eastern flank. Military mobility and the central transportation hub*. Center for European Policy Analysis.
- Motyka, G. (2011). *Od rzezi wołyńskiej do akcji „Wisła”. Konflikt polsko-ukraiński*. Wydawnictwo Literackie. Muzeum Historii Polski. (u.ą.). *Sejm Niemy*. <https://muzhp.pl/kalendarium/sejm-niemy>
- Naranovich, K. (2024). Więcej tymczasowości, mniej ochrony. I *Forum Idei*. Fundacja Batorego.
- NATO Public Diplomacy Division. (2022a). *NATO annual tracking research 2022*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/3/pdf/230320-annual_tracker_report.pdf
- NATO Public Diplomacy Division. (2022b). *NATO audience research: Pre-summit polling results 2022*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/220622-pre-summit-research-2022.pdf
- NATO Public Diplomacy Division. (2023a). *NATO annual tracking research 2023*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/3/pdf/240314-annual-tracking-2023-en.pdf
- NATO Public Diplomacy Division. (2023b). *NATO audience research: Pre-summit polling results 2023*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/7/pdf/230707-pre-summit-research-2023.pdf
- NATO Public Diplomacy Division. (2024). *NATO audience research: Pre-summit polling results 2024*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/7/pdf/240705-pre-summit-polling-results-en.pdf
- NIK. (2023). *Zboże i rzepak z Ukrainy – kto na tym zarobił, a kto stracił (zapis konferencji prasowej)*. <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/import-zboza-z-ukrainy.html>

- NOU 2023: 14. (2023). *Forsvarskommisjonen av 2021 – forsvaret for fred og frihet*. Forsvarsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-14/id2974821/>
- Nowak, A. (2016). *Kto powiedział, że Moskale są to bracia nas, Lechitów...: Szkice z historii wyobraźni politycznej Polaków*. Wydawnictwo Literackie.
- OSW. (2023). Sąsiedzkie waśnie. Problem ukraińskiego zboża na rynkach Europy Środkowej. I *Komentarze OSW: Ośrodek Studiów Wschodnich OSW*.
- Palczewska, M. (2021). The security perception and security policy of Poland, 1989–2017. *Defense & Security Analysis*, 37(1), 80–95. <https://doi.org/10.1080/14751798.2020.1831237>
- Paszewski, T. (2016). Can Poland defend itself? *Survival*, 58(2), 117–134. <https://doi.org/10.1080/00396338.2016.1161907>
- Plokhoy, S. (2008). *Ukraine and Russia: Representations of the past*. University of Toronto Press.
- Polianskii, M. (2024). Russian foreign policy research and war in Ukraine: Old answers to new questions? *Communist and Post-Communist Studies*, 57(2), 156–172. <https://doi.org/10.1525/cpcs.2024.2112378>
- Rodkiewicz, W. (2017). Poland as an ally. I M. Wesley (Ed.), *Global allies. Comparing US alliances in the 21 century* (s. 133–139). Australian National University. <http://press-files.anu.edu.au/downloads/press/n2504/pdf/ch09.pdf>
- Sil, R. & Katzenstein, P. J. (2010a). Analytic eclecticism in the study of world politics: Reconfiguring problems and mechanisms across research traditions. *Perspectives on Politics*, 8(2), 411–431. <http://www.jstor.org/stable/25698610>
- Sil, R. & Katzenstein, P. J. (2010b). *Beyond paradigms: Analytic eclecticism in the study of world politics*. Palgrave Macmillan.
- Snyder, T. (2010). *Bloodlands. Europe between Hitler and Stalin*. Basic Books.
- Staniszewski, R. (2024). *Spoleczna percepcja uchodźców z Ukrainy, migrantów oraz działań podejmowanych przez polskie oraz ukraińskie państwo. Raport porównawczy z badań opinii publicznej, które zostały przeprowadzone na próbach ogólnopolskich osób w wieku 16-65 lat oraz próbie regionalnej (obszar przygraniczny z Białorusią) w latach 2022 – 2024. Ostatni pomiar: maj-czerwiec 2024 roku*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.17070.11847>
- UNHCR. (2024). *Analysis of the impact of refugees from Ukraine on the economy of Poland*. Deloitte og UNHCR. <https://data.unhcr.org/en/documents/download/106993>
- Zaborowski, M. (2018). VII. Poland: Nato's front line state. *Whitehall Papers*, 93(1), 88–97. <https://doi.org/10.1080/02681307.2018.1508966>

Abstract in English

Poland and the War in Ukraine: Is the Mood Turning?

The main aim of this article is to map how the Russian invasion of Ukraine has affected Polish politics and attitudes towards Ukraine, Russia and international organizations Poland is a member of. The article begins with a thorough review of Poles' attitudes towards Ukraine, Ukrainians and the war. It also examines how Poles' attitudes differ from those in other NATO and EU countries. This analysis of attitudes is followed by an eclectic analysis of measures that Polish authorities have initiated in response to the war based on different understandings of the forces shaping international relations, with a strong emphasis on explanations rooted in the realist, liberal-institutional and constructivist understandings of international relations.

Keywords: Poland, Ukraine, Russia, war, public opinion